

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
В УМОВАХ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ
ПІДПРИЄМСТВА**

Монографія

За загальною редакцією
доктора економічних наук, професора
В.В. Немченко

Одеса
Фенікс
2015

УДК 657:658.14:005.934
ББК 65.052.9(2)2:65.053.9(2)
О176

Авторський колектив:

Немченко В.В. (вступ, п.3.1, 6.1), Трішин Ф.А. (п.4.1, 4.2, 4.3), Громова О.М. (п.1.4),
Загорняк О.В. (п.2.1), Харківський Д.Ф. (п.3.2)
Євтушевська О.О. (п.3.4), Іванченкова Л.В. (п.6.2), Антонюк О.П. (п.2.2), Антонюк П.О. (п.2.2, 5.5),
Голубьонкова О.О. (п.3.5), Жигайло О.М. (п.4.1, 4.2, 4.3), Купріна Н.М. (п.1.2, 6.4), Луценко І.С. (п.5.2, 5.3, 5.4),
Мельник Ю.М. (п.2.4), Ощепков О.П. (п.1.5), Рогатіна Л.П. (п.6.3), Скляр Л.Б. (п.5.1),
Ступницька Т.М. (п.2.3), Тарасова О.В. (п.3.3), Ткачук Г.О. (п.1.1, 1.3, Висновки)
Васьковська К.О. (п.6.4), Дойчева К.С. (п.6.5), Маркова Т.Д. (п.1.4)
Канашкіна І.В. (п.2.5), Пчелянська Г.Б. (п.1.6), Славута О.О. (п.3.2), Стасюкова К.В. (п.2.6)
Іванченков В.С. (п.2.7), Гусаковський В.А. (п.4.1, 4.2, 4.3), Зеленяк В.В. (п.6.1), Магденко С.О. (п.1.5),
Маштакова І.О. (п.3.5), Немченко Г.В. (п.5.2, 5.3, 5.4), Рогатіна О.В. (п.6.3), Щукіна О.В. (п.1.3, 2.1)

Рецензенти:

Ткач В.О. – доктор економічних наук, професор, зав. кафедри інформаційних технологій та економічної безпеки бізнесу Запорізької державної інженерної академії

Мармуль Л.О. – доктор економічних наук, професор, зав. кафедри економічної теорії та фінансово-економічної безпеки Одеської національної академії харчових технологій

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Одеської національної академії харчових технологій
(29.04.2015 р., протокол №11)*

О176 **Обліково-аналітичне забезпечення в умовах управління фінансово-економічною безпекою підприємства: монографія** / [В.В.Немченко, Трішин Ф.А., Іванченкова Л.В., Ткачук Г.О. та ін.] : за заг. ред. доктора екон. наук, проф. В.В.Немченко; Одеська національна академія харчових технологій. – Одеса: Фенікс, 2015. – 360 с.
ISBN 978-966-438-910-0

В колективній монографії кафедри обліку та аудиту Одеської національної академії харчових технологій висвітлено питання перспектив розвитку фінансової системи, системи бухгалтерського фінансового, статистичного, податкового та управлінського обліку, податкової політики підприємств, аспекти аналізу потенційних загроз, автоматизації простежуваності інформації, оцінки ефективності та контролю в межах системи управління фінансово-економічною безпекою підприємств харчової промисловості

УДК 657:658.14:005.934
ББК 65.052.9(2)2:65.053.9(2)

ISBN 978-966-438-910-0

© Одеська національна академія харчових технологій, 2015
© Оформлення ПП «Фенікс», 2015

ЗМІСТ

ВСТУП	5

РОЗДІЛ 1

СТАТИСТИЧНИЙ, БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1. Завдання, зміст та склад обліково-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства	9
1.2. Проблеми та задачі управлінського обліку	22
1.3. Обліково-аналітичне забезпечення кадрової політики підприємства	31
1.4. Автоматизація обліково-аналітичного процесу	46
1.5. Особливості та значення статистичного обліку у фінансово-економічній безпеці підприємства	54
1.6. Захист обліково-аналітичної інформації	64

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПОТЕНЦІЙНИХ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз кадрового потенціалу	75
2.2. Статистичний аналіз зовнішньої торгівлі України	88
2.3. Фінансовий аналіз з огляду на ймовірність банкрутства підприємства	105
2.4. Операції з цінними паперами: аналіз загроз фінансовій безпеці підприємства	112
2.5. Аналіз ефективності інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності	118
2.6. Аналіз та оцінка конкурентоздатності підприємств харчової промисловості України	126
2.7. Оглядовий аналіз стану інноваційного розвитку підприємств плодоовочевої консервної промисловості	138

РОЗДІЛ 3
СУЧАСНА ФІНАНСОВА СИСТЕМА:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

3.1.	Економічна безпека підприємств харчової промисловості в умовах реформування фінансової системи	148
3.2.	Проблеми фінансового забезпечення стратегії інноваційного розвитку підприємства	154
3.3.	Проблеми розвитку державного фінансового контролю в Україні	163
3.4.	Механізм функціонування системи фінансового моніторингу.....	172
3.5.	Застосування маркетингових інструментів у процесі управління фінансами...	186

РОЗДІЛ 4
ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ХАРЧОВОГО
ПІДПРИЄМСТВА ШЛЯХОМ АВТОМАТИЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ
ПРОСТЕЖУВАНOSTІ ПРОДУКЦІ

4.1.	Застосування систем простежуваності в міжнародних стандартах якості та безпеки харчових продуктів	194
4.2.	Особливості створення програмного забезпечення, що ведуть до спрощення вирішення задач обліку та контролю	201
4.3.	Аналітична обробка даних, що зберігаються у базах інформаційних систем на тривалому проміжку в часі	208

РОЗДІЛ 5
РЕАЛІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ
У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВOSTІ

5.1.	Зміни податкового законодавства, податковий облік та податкові загрози	216
5.2.	Концептуальні засади податкової політики у харчовій промисловості	230
5.3.	Інструментарій реалізації податкової політики у харчовій промисловості	238
5.4.	Податкові новації в сфері харчової промисловості	244
5.5.	Економічні наслідки скасування експортного мита на насіння соняшника	252

РОЗДІЛ 6
ФОРМИ ТА МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО, КОРПОРАТИВНОГО
ТА НЕЗАЛЕЖНОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ

6.1.	Контроль в системі інноваційно-інвестиційної діяльності: державна політика та сприяння укріпленню позицій фінансово-економічної безпеки	261
6.2.	Корпоративний контроль економічної безпеки підприємства.....	270
6.3.	Розкриття інформації та її контроль в системі корпоративного управління..	288
6.4.	Внутрішній контроль економічних загроз конкурентоспроможності бізнеса.....	296
6.5.	Аудит ефективності діяльності підприємства.....	306
	ВИСНОВКИ	316
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	319
	ДОДАТКИ	349

ВСТУП

Сучасні реалії світової економіки свідчать, що перспективи, темпи, зростання національних господарств значною мірою залежить від стану сформованості економічної безпеки держави. Для економічної науки і господарської практики, а також для утвердження України як самостійної держави у світовому просторі проблема безпеки набуває особливе значення.

За 23 роки самостійності Україна не змогла забезпечити економічну незалежність, стійкість і стабільність національної економіки, здатність до саморозвитку і прогресу. Україна – одна з країн СНД, яка за 23 роки самостійності не перевищила ВВП 1991 року. Високий рівень корупції, тіньової економіки не сприяли зростанню.

Починаючи з червня 2012 року промислове виробництво почало падати. Резерви Національного банку у порівнянні з травнем 2011 року втратили 60% і досягли у лютому 2014 року 15,5 млрд. дол. Здійснювалось розкрадання державних коштів, існувало багато схем виведення грошей за кордон. Державні кошти вкладались не у розвиток народного господарства, а у маєтки чиновників, міністрів, що погіршувало фінансове становище країни. Все це супроводжувалось падінням рівня життя населення, ростом безробіття, скороченням соціальних програм. Відсутність реальних економічних реформ, небажання уряду М.Я. Азарова та В.Ф. Януковича інтегруватися у ЄС, відсутність демократії та свободи привело у лютому 2014 рока до революції, а потім до агресії Росії і захоплення Криму. Ось чому сьогодні об'єктивною є необхідність перегляду теоретичних підходів до забезпечення економічної безпеки держави в контексті трансформаційних процесів України. Для цього потрібна стратегія економічної безпеки, яка спиратиметься на довгострокові національні інтереси згідно з державною стратегією загальнонаціональної вигоди,

реалізація якої передбачала б вихід з економічної кризи, забезпечення стабільності, підвищення рівня загального добробуту, збереження старих і вихід на нові сегменти світового ринку.

Дослідження проблеми забезпечення економічної безпеки держави як визначального чинника сталого розвитку на теоретичному рівні ще не одержало достатнього відображення у науковій літературі. Безумовно, розглянути усі проблеми економічної безпеки у межах монографії неможливо. Метою монографії є лише дослідження проблем продовольчої безпеки підприємств харчової промисловості, яка є складовою економічної безпеки держави.

Індикатором рівня життя населення є частка витрат на продовольство у структурі сукупних витрат домогосподарств. В Японії виділяють сім ступенів рівня життя. Якщо витрати на харчування становлять понад половину усіх витрат, то така ситуація характеризується як існування на межі голоду, до 25% - середній рівень життя, до 20% - високий ¹.

По мірі зростання добробуту населення США частка витрат на продовольство тут неухильно зменшується: якщо у 1982 році вона становила 19,4%, то у 1998 році – 14,6% ². Отже, якщо в Україні фактичне значення даного показника у середньому за 1991-2010 р.р. становить 58%, то виходячи із соціальної практики розвинутих країн це свідчить про те, що більшість українських домогосподарств перебувають у стані продовольчої небезпеки. За таких умов досягти економічної сталості агропродовольчої системи неможливо. Проблема забезпечення продовольчої безпеки має визначатися можливостями доступу всіх категорій населення до продуктів харчування з урахуванням їх платоспроможності та здатності вітчизняного АПК задовольнити цей попит. Ось чому сьогодні необхідно покращувати якісний рівень споживання, збільшувати соціальні видатки за рахунок підвищення платоспроможності населення.

Слід відзначити, що Україна має величезний потенціал у виробництві високоякісної продовольчої продукції не тільки для власного населення, а й

¹Алтухов А. Методология и методика определения уровня продовольственной безопасности страны. – АПК: экономика управления. – 2006, №8. – С. 3

²Сталий розвиток та безпека агропродовольчої сфери України в умовах глобалізаційних викликів: монографія. – Одеса: Астропрінт 2012. – С. 111.

для інших країн. Цьому сприяють плодородні ґрунти, висококваліфіковані кадри, теплий клімат.

Невипадково багато успішних бізнесменів в державі займаються переробкою сільськогосподарської продукції, виробництвом у АПК. Наприклад, до мільярдерів в Україні відносяться: Ю.Костюк – 45 років, очолює «Міронівський хлібопродукт», П.Порошенко – 48 років, займається виробництвом у кондитерській промисловості, має фірму «Рошен», С.Тігіпко – 54 роки, надає банківські послуги і займається АПК. Випускники Одеської національної академії харчових технологій можуть поповнити цей список бізнесменів.

Кафедра обліку та аудиту Одеської національної академії харчових технологій дослідила деякі проблеми продовольчої безпеки харчових підприємств, розробила обліково-аналітичні заходи по стабілізації розвитку АПК в умовах інтеграції України у світову економіку. Сподіваємось, що наша монографія допоможе уряду країни розробити заходи по покращенню продовольчої безпеки, буде сприяти дослідженням у цьому напрямі, вона також буде корисною викладачам, аспірантам та студентам.

*Завідувач кафедри
обліку та аудиту ОНАХТ
д.е.н., професор*

Немченко В.В.